

**Olena Prutska, Doctor of Economic Sciences, Professor
Anastasiia Abdullaieva, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**

*Vinnitsia Institute of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics
Vinnitsia, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-242-5-49>

DIGITALIZATION OF THE FINANCIAL SECTOR IN NEW INSTITUTIONAL STRATEGY OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В НОВІЙ ІНСТИТУЦІЙНІЙ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Поширення інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах суспільного життя дало підстави впровадженню у науковий обіг і практичну діяльність понять «цифровізація» або «діджиталізація». Цифровізація (з англ. digitalization) – це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя.

Цифровізація економіки дозволяє досягти багатьох позитивних соціальних та економічних ефектів. Єдиним фундаментальним принципом цифровізації є ідея покращення процесів життєдіяльності людей за рахунок застосування сучасних технологій у різних сферах суспільного життя. Під впливом загальної цифровізації економіки відбувається трансформація фінансового сектору: з'являються нові гравці фінансового ринку, змінюється роль фінансового посередництва, впроваджуються нові підходи до організації торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими інструментами.

Під цифровою економікою розуміється тип економіки, де ключовими факторами (засобами) виробництва є цифрові дані: числові, текстові тощо. Їх використання як ресурсу дає змогу істотно підвищити ефективність, продуктивність, цінність послуг та товарів, побудувати цифрове суспільство. Частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу у 2030Е досягне 50–60%. В Україні цей показник, за оцінками фахівців Українського інституту майбутнього, може бути ще вищим – 65% ВВП (за реалізації форсованого сценарію розвитку цифрової економіки в Україні) [1].

Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 р. № 1667-IX покликаний створити сприятливі умови для ведення інноваційного бізнесу в Україні, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій і талановитих фахівців. Для стимулювання розвитку цифрової економіки документ запровадив правовий режим «Дія Сіті» та визначив організаційні, правові й фінансові засади його функціонування.

Глобальна цифровізація, викликана COVID-19 і карантинними обмеженнями останніх років, стала основним трендом станніх років і викликала докорінні зміни й на ринку фінансових послуг. З урахуванням останніх тенденцій Національний банк розробив нову інституційну Стратегію Національного банку України до 2025 року (далі – Стратегія) [2]. Цей документ сфокусований на створенні максимальної цінності для клієнтів, що відповідає викликам сьогодення та сприятиме сучасному розвитку регулятора фінансового сектора України. Реалізація Стратегії здійснюватиметься за наступними стратегічними напрямками (табл. 1).

Таблиця 1

Основні напрями реалізації Стратегії НБУ до 2025 р.

Напрями реалізації Стратегії		
Сприяння відновленню та розвитку економіки	Цифрові фінанси як драйвер для цифровізації економіки:	Інституційний розвиток та операційна досконалість Національного банку
Підтримання макростабільності Відновлення кредитування економіки Розвиток ринку фінансових послуг Розвиток інфраструктури ринків капіталу	Розвиток безготівкової економіки Підвищення рівня фінансової інклюзії Розвиток інновацій фінансового сектора Кіберзахист фінансового сектора	Підвищення операційної ефективності Партнерство та комунікація зі стейкхолдерами Національного банку Цифрова трансформація Національного банку Національний банк – найкращий роботодавець

Розглянемо основні напрями стратегії розвитку цифрових фінансів. В основі розширення сфери функціонування цифрових фінансів лежить розвиток безготівкової економіки. З цією метою в Україні розширюється платіжна інфраструктура – зростає кількість

активних карток в обігу, збільшується насиченість платіжними терміналами роздрібною торговою мережі. Загальна кількість операцій (безготівкових та з отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за січень-вересень 2021 року становила 5 655,3 млн шт., а їх сума – 3 631,2 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2020 року кількість зазначених операцій зросла на 31,2%, а сума – на 29,3%. З початку 2021 року загальна кількість платіжних карток в Україні зросла на 7% до 78,4 млн шт. Із них більше половини (54,6%) використовувалися в вересні 2021 року для здійснення видаткових операцій [3]. НБУ здійснює оверсайт платіжних систем, щоб забезпечити надійність безготівкових платежів. Постійно удосконалюються підходи до моніторингу операційних ризиків платіжних систем для недопущення їх реалізації. Підвищення надійності фінансової, зокрема платіжної, інфраструктури – одна із ключових цілей НБУ.

Важливим драйвером цифровізації економіки НБУ розглядає підвищення рівня фінансової інклюзії. Сутність фінансової інклюзії полягає у залученні населення, особливо слабо розвиненої його частині з низьким рівнем доходу, до певних фінансових продуктів у відкритій формі за допомогою різноманітних фінансових організацій та фінансової інфраструктури. Реалізація стратегії НБУ у напрямі запровадження фінансової інклюзії реалізується в наступних напрямках:

- розвиток платіжної інфраструктури шляхом: переведення транзакцій в електронні канали (розвиток електронних платежів, у тому числі за комунальні послуги, електронних грошей (які випускає Національний банк), платежів з використанням пристроїв мобільного зв'язку), поширення використання міжнародних та національних платіжних систем, ознайомлення населення з перевагами та прогресивними видами безготівкових розрахунків;

- запровадження віддаленої ідентифікації клієнтів для отримання ними фінансових послуг;

- укладення договорів у безпаперовій формі, у тому числі з використанням електронного цифрового підпису [2].

Етапи цифрової трансформації у банківському секторі передбачають: появу Digital-каналів (розвиток мережі банкоматів, поширення POS-терміналів, виникнення інтернетбанків, мобільних банків, використання чат-ботів тощо); появу Digitalпродуктів, коли за допомогою передового сучасного софту створюються продукти E2E (end to end), покликані цілодобово задовольняти фінансові запити

клієнтів: безконтактні платежі, віртуальні картки, Big Data, штучний інтелект, машинне навчання тощо; створення повного циклу цифрового обслуговування, створення «цифрового мозку», створення цифрового ДНК [4, с. 152]. Розвиток нестандартних інноваційних моделей банківського бізнесу знаходить свій прояв у створенні таких моделей, як: розумний багатоканальний банк; соціально залучений банк; банк у вигляді фінансової або нефінансової цифрової екосистеми [4, с. 153]. У фінансовому секторі з'явилися та поширилися нові бізнес-моделі (краудфандингові платформи, платформи р2р кредитування), що радикально змінило ринок фінансових послуг [5].

В умовах цифровізації зростає роль кіберзахисту фінансового сектору. Для посилення надійності та ефективності роботи платіжних систем регулятор встановлює чіткі вимоги до учасників платіжного ринку щодо:

- побудови системи захисту інформації та забезпечення кібербезпеки;
- порядку дій під час виявлення кібератак, що знижують надійність функціонування платіжних систем.

Відповідні новації викладені в постанові Правління Національного банку України від 19 травня 2021 року № 43 «Про затвердження Положення про захист інформації та кіберзахист в платіжних системах», яка передбачає:

- упровадження ризик-орієнтованого підходу до захисту інформації залежно від суми можливих збитків (вимоги до ключових учасників платіжного ринку посилюватимуться);
- встановлення вимог до використання засобів захисту інформації;
- визначення політики управління доступом;
- підвищення рівня безпеки платіжних послуг для користувачів [3].

Знаначається, що це дасть можливість мінімізувати кількість інцидентів інформаційної безпеки та кіберінцидентів у сфері переказу коштів, урегулювати питання використання засобів захисту інформації, а також пришвидшити процес модернізації існуючих платіжних систем з урахуванням сучасних технологій захисту інформації.

Таким чином, сучасний світовий банківський сектор під впливом цифрової трансформації зазнав радикальних змін. Використання цифрових технологій і аналіз великих обсягів даних дозволяє створювати принципово нові банківські продукти, залучаючи сучасні

фінтех-компанії, взаємодія з якими сприяє розвитку нестандартних інноваційних моделей банківського бізнесу. Згідно прогнозів, вже найближчим десятиліттям цифровий розвиток банківського сектору набуватиме ще більшого прискорення. Стратегія НБУ полягає у створенні умов для подальшої цифровізації фінансового сектору.

Література:

1. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
2. Стратегія Національного банку України до 2025 року URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>.
3. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-dedali-bilshе-viddayut-perevagu-cashless-rozrahunkam>.
4. Кочума І. В. Вплив цифровізації банківського сектору на трансформацію зайнятості за сучасних умов. *Фінансовий простір*. 2021 № 4 (44) С. 149–158.
5. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості і перспективи. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2018/13.pdf.
6. Васильєва Т. А., Леонов С. В., Рубанов П. М. Трансформація обігових фінансових інструментів в умовах цифровізації фінансового сектору економіки. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2017. № 3. С. 15–21.